

Nr 48.

Ankom till riksdagens kansli den 10 maj 1917 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om ändring i 103 § sjölagen.

Närvarande: herrar Petersson i Lidingö villastad, Lindhagen*, Stårner, Alexanderson, Permansson*, Klefbeck*, Persson i Norrköping*, Karlsson i Fjäl, Borg, Zelahn, Rehn och Lorentzon*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 78, har herr *Törnkvist* hemställt, att riksdagen ville besluta sådan ändring i eller tillägg till 103 § sjölagen, att däri stadgade förhör skall hållas, så snart ske kan och i intet fall får förekomma, sedan anmälan om avmönstring skett på sjömanshus.

Till stöd härav har motionären anfört:

»I § 103 sjölagen föreskrives, hur befälhavare skall förfara vid förhör, innan han utövar den rätt att straffa besättningsman ombord, som tillkommer honom enligt § 102 samma lag. Nämnda paragraf lyder: 'Innan befälhavare utövar den rätt att straffa, som enligt 102 § tillkommer honom, skall han, i närvaro av två de bästa männen ombord, anställa förhör med den, vilken förseelsen tillvitas, *dock icke förrän tolv timmar förflutit efter det förseelsen begicks*, där ej särskild anledning förekommer att tidigare företaga förhöret. Vad vid förhöret förekommer skall skriftligen upptecknas, så ock vilken bestraffning befälhavaren ålägger, och det antecknade, sedan det blivit för den felaktige och vittnena uppläst, till riktigheten bestyrkas genom de närvarandes underskrift; föres dagbok, skall anteckningen ske i denna.

*Motionärens
motivering.*

Har befälhavaren icke iakttagit vad sålunda är föreskrivet, vare beslut om mistning av hyra utan verkan.'

1864 års sjölag föreskrev i samma sak: 'Denna sin rätt att bestraffa äge befälhavare, som är skyldig föra dagbok, ej att utöva förr, än han i skeppsdagboken antecknat de omständigheter, som bestraffningen föranlett, och sannfärdigheten därav, *sedan berättelsen blivit för den brottslige och den övriga besättningen uppläst*, är vorden styrkt genom underskrift av två bland besättningen.'

Villkoret för bestraffning är sålunda, liksom enligt 1864 års sjölag, att förhör och dom skola skriftligt antecknas endera i särskilt protokoll, eller, där skeppsdagbok föres, i denna. Nu gällande sjölag är emellertid oklar ifråga om inom vilken tid förhör skall hållas; där bestämmes blott, att förhör, som skall hållas med den felande, icke får ske förrän tolv timmar förflutit från förseelsen, 'där ej särskild anledning förekommer att tidigare företaga förhöret'. Regeln är sålunda, att förhör icke får hållas förr än tolv timmar förflutit, sedan förseelsen begicks. Bestämmelse saknas emellertid om den tid varefter sådant förhör lämpligen ej bör få hållas. Så långt framgår av andan i motivererna till 1891 års sjölag (något i saken *bestämt* är ej uttalat i vare sig regeringspropositionen, särskilda utskottets utlåtande eller i riksdagen) att förhör skall ha hållits, när sjöman skall avmönstra från fartyg. Det händer nu, att befälhavare och besättningsman infinna sig på sjömanshus, där den senare skall avmönstras, och befälhavaren, sedan avmönstringsproceduren skridit ganska långt fram, begär sjömanshusombudsmannens tillåtelse att till annan dag uppskjuta avmönstringen, för att han skall kunna gå ombord på fartyget med samma besättningsman, förhöra och straffa honom. Att ett sådant förfarande, som av sjöfolket uppfattas som personligt trakasseri och skapar bitterhet och olust, icke kan stå i överensstämmelse med sjölagens anda synes visst. Lagstiftarna må säkerligen ha avsett, att alla för avmönstringen behöfliga papper skola vara klara, då befälhavare infinner sig på sjömanshus med besättningsman för avmönstring och att på grundval av *då* föreliggande fakta avmönstring skall ske. Om så inte är fallet, kan lätt — och det har ofta hänt — sjömans hävdande av sin rätt vid avmönstring föranleda befälhavare och sjömanshusombudsman att hämnas härför genom uppskov med avmönstring för bestraffning av 'förseelse', som eljes icke skulle ha bestraffats. Att på så sätt anordnat 'förhör' måste bliva summariskt, och godkännes av besättningsman ofta blott för att han så fort som möjligt skall slippa ur en obehaglig situation, säger oss all erfarenhet. Den säkerhet mot missbruk av sin ställning som överordnad, som sjöman har rätt göra anspråk på också gent emot befälhavare, tryggas ingalunda genom detta förfaringssätt.

Därjämte synes som om Kungl. Maj:ts ord i motiverna till sjölagen av 1864 angående sjöförklaring, att en stor del av dess vikt såsom bevisningsmedel beror därav, att den sker någorlunda snart efter olycks-tillfället, så att omständigheterna därvid äro i färskt minne hos dem, som avgiva eller bestyrka denna förklaring', kunde äga värde också vid bedömande av metoderna för 'förhör' av här påtalad beskaffenhet. Det gäller ju dock icke allenast besättningsmans begränsade ekonomi utan också hans vandel.»

Jämlikt 46 § riksdagsordningen har utskottet utverkat Kungl. Maj:ts befallning till kommerskollegium att yttra sig över den i motionen väckta frågan och har i anledning härav kollegiet avgivit utlåtande, som är av följande lydelse:

*Utlåtande av
kommerskol-
legium.*

Till riksdagens lagutskott.

Genom nådig remiss har kungl. kommerskollegium erhållit befallning att avgiva och till Eder överlämna av Eder begärt yttrande rörande en inom riksdagens andra kammare väckt motion nr 78 om ändring i 103 § sjölagen; och får kollegium i anledning härav anföra följande.

Lika med motionären anser kollegium, att ifrågavarande förhör skall hållas, så snart ske kan, men bör den nu såsom regel bestämda tidsfristen av tolv timmar bibehållas.

Emellertid innebär det givetvis ett missförhållande, att en befälhavare kan huru länge som helst efter det förseelsen begåtts, ända till dess sjöman entledigats, göra gällande rätten att ålägga honom bestraffning. Då det låter tänka sig, att denna rätt missbrukas, synes kollegium befogat, att möjligheten till sådant missbruk genom lagstiftning undanröjes. Härvid måste emellertid tillses, att rätten och möjligheten att i varje fall beivra sjömans förseelse icke varda befälhavaren betagna. Kollegium kan således ej tillstyrka bestämmelse i syfte att förhör icke skulle få under några förhållanden hållas, sedan av motionären åsyftad anmälan om avmönstring skett. I varje fall måste bestämmelsen få sådan avfattning, att förseelse av sjöman, begången sedan dylik anmälan skett, icke varder straffri. Ett sådant tillstånd får givetvis icke tillskapas lika litet som en möjlighet för sjöman, som gjort sig skyldig till förseelse, att undgå bestraffning därför genom att medelst begäran hos vederbörande mönstringsför rättare om avmönstring förhindra det för bestraffningsrättens utövande nödvändiga förhöret.

Carl Malmén.

Nils Carlsson.

Gordon Ernberg.

Utskottet.

Såsom motionären omförmålt, stadgar 103 § sjölagen, att befälhavaren skall, innan han utövar honom enligt 102 § tillkommande bestraffningsrätt, hålla förhör på sätt i den först nämnda paragrafen närmare angives, dock icke förrän tolv timmar förflutit efter det förseelsen begicks, där ej särskild anledning förekommer att tidigare företaga förhöret. Den omständigheten, att det icke finnes i lag bestämt, när förhöret senast skall hållas, uppgives av motionären understundom föranleda, att befälhavaren först vid avmönstringen företager åtgärder för förseelsens beivrande. Kommerskollegium anser jämväl, att nämnda brist i lagen kan föranleda missförhållanden och att befälhavarens rätt att hur sent som helst ända till dess sjöman entledigats bestraffa honom kan tänkas bliva missbrukad. Med åberopande härav finner utskottet för sin del önskvärt, att en ändring i av motionären avsedd riktning sker i förevarande lagrum.

Vid övervägande av hur denna ändring bör ske, har utskottet funnit betänkligheter mot att, såsom motionären påyrkat, omedelbart tillstyrka en ändring i eller tillägg till paragrafen. Dels torde, på sätt kommerskollegium erinrat, motionärens förslag icke kunna obetingat förordas och dels lär det, — hur än ändringen göres, — vara förenat med betydande svårigheter att överblicka ändringens inverkan på andra bestämmelser i sjölagen. Under dessa förhållanden finner sig utskottet icke kunna hemställa om bifall till motionärens yrkande, men torde en skrivelse i ämnet böra till Kungl. Maj:t avlätas.

På grund härav får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagändring i syfte att viss tid bestämmes, inom vilken den befälhavaren enligt 103 § sjölagen tillkommande bestraffningsrätt skall utövas.

Stockholm den 7 maj 1917.

På lagutskottets vägnar:

ALBERT PETERSSON.